

Jan Łysek

Subkultury młodzieżowe w szkole

Nauczyciel i Szkoła 3 (48), 47-61

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Jan ŁYSEK

Górnośląska Wyższa Szkoła Pedagogiczna im. Kardynała Augusta Hlonda
w Mysłowicach

Subkultury młodzieżowe w szkole

Słowa kluczowe

Subkultura, subkultura młodzieżowa, kontrkultura młodzieżowa, bikiniarze, depesze, dresiarze, emo, gitowcy, goci, grafciarze, grunge, hiphopowcy, hipisi, metalowcy, modsi, punki, rastamani, raverzy, rockersi, rude boy, skaterzy, skinheadzi.

Streszczenie

Subkultury młodzieżowe w szkole

W szkole coraz częściej pojawiają się subkultury młodzieżowe (kontrkultury młodzieżowe), które kontestują przyjęty system wartości. Mogą to być: bikiniarze, depesze, dresiarze, emo, gitowcy, goci, grafciarze, grunge, hiphopowcy, hipisi, metalowcy, modsi, punki, rastamani, raverzy, rockersi, rude boy, skaterzy i skinheadzi.

Dla skutecznej realizacji założonych celów wychowania, z uwzględnieniem pożądanego kontekstu aksjologicznego, istotne stają się: świadomość prawdopodobieństwa zaistnienia takiej grupy, umiejętność rozpoznania grupy tego rodzaju w zespole klasowym, wiedza na temat istoty i cech charakterystycznych danej grupy, próba poznania grupy oraz nawiązanie relacji z grupą.

Key words

Subculture, youth subculture, counterculture youth, teddy, depesches, Dres, emo, gits, Goths, graffiti, grunge, hiphops, hippies, Metalhead, mods, punks, rastamans, ravers, rockers, rude boy, skaters, skinheads.

Summary

Youth subcultures in the school

At school, there are more and more youth subculture (counterculture youth), which contests the accepted system of values. They can be: teddy, depesches, Dres, emo, gits, Goths, graffiti, grunge, hiphops, hippies, Metalhead, mods, punks, rastamans, ravers, rockers, rude boy, skateboarders, and skinheads.

For the effective implementation of education goals, including the desired axiological context, are important: awareness of the likelihood of such a group, the ability to identify such a group in a band class, knowledge about the nature and characteristics of the group, attempt to explore the group and establish a relationship with a group of.

Termin „subkultura” jest różnie rozumiany, a tym samym niejednoznacznie definiowany. Przeważnie pojęcie to odnosi się do patologii społecznej, nieprzystosowania lub podważania obowiązujących norm i niskiej jakości sposobu uczestnictwa w kulturze.

Jedną z propozycji rozumienia istoty terminu *subkultura* jest stanowisko, które zaprezentował M. Pęczek w *Małym słowniku subkultur młodzieżowych*. Uważa on, że subkultura to względnie spójna grupa społeczna, pozostająca na marginesie dominujących w danym systemie tendencji życia społecznego, wyrażającego swoją odrębność poprzez zanegowanie lub podważanie utrwalonych lub powszechnie akceptowanych wzorów kultury¹.

Subkultura określa zatem grupę społeczną i jej kulturę wyodrębnioną według wybranego kryterium, np. zawodowego, etnicznego, religijnego, demograficznego itd.²

Odnosząc się do subkultury w szkole, należy mieć na uwadze *subkulturę młodzieżową*, zwane czasami *kontrkulturami młodzieżowymi*, gdzie w znaczeniu potocznym określa się grupy młodzieży, które kontestują przyjęty system wartości. Jest to zatem nazwa grupy młodzieżowej, w której normy obyczajowe, zasady postępowania i ubiór, odbiegają od norm przyjętych przez społeczeństwo. Grupy te pojawiają się często w szkole. Isotne są więc świadomość prawdopodobieństwa zaistnienia takiej grupy, umiejętność rozpoznania grupy tego rodzaju w zespole klasowym, wiedza na temat istoty i cech charakterystycznych danej grupy, próba poznania grupy oraz nawiązanie relacji z grupą.

Do subkultur młodzieżowych, które mogą zaistnieć w szkole należy przede wszystkim zaliczyć następujące grupy młodzieżowe: bikiniarze, depesze, dresiarze, emo, gitowcy, goci, graficiarze, grunge, hiphopowcy, hipisi, metalowcy, modsi, punki, rastamani, raverzy, rockersi, rude boy, skaterzy i skinheadzi.

Bikiniarze

Bikiniarze to subkultura młodzieżowa, która funkcjonowała w Polsce do końca lat 50. XX wieku. Bikiniarz postrzegany był jako człowiek, który nie stosuje się do narzuconych norm i buntuje się wobec rzeczywistości, w której funkcjonuje. W Polsce bikiniarze walczyli na swój sposób z rzeczywistością PRL-u i prowadzili swoistą walkę polityczną.

Aktualnie jest to rzadko spotykana subkultura młodzieżowa.

Cechami charakterystycznymi tej grupy jest ekstatyczne umiłowanie muzyki jazzowej i kultury amerykańskiej oraz ubiór – szeroka marynarka (tzw. „na kilowatach”), wąskie spodnie, buty „na słoninie” (gumowa, gruba podeszwa), fryzura (tzw. „plerezie”), piratki (jaskrawokolorowe skarpetki) i kolorowy krawat. Ulubiony kolor – czerwony³.

Bikiniarze są częścią ogólnoswiatowego ruchu młodzieżowego powstałego na bazie ulicznej subkultury Amerykanów meksykańskiego pochodzenia i czarnego Harlemu tzw. *zoot suits*. W Wielkiej Brytanii ruch ten nosił nazwę „teddy boys”, we Francji i Belgii – „zazous”, w Rumunii – „malagambiści”, w ZSRR – „styladzy”, a Czechosłowacji – „Potapka”. W różnych częściach Polski biki-

¹ M. Pęczek, *Mały słownik podkultur młodzieżowych*, Warszawa 1992.

² Wikipedia, definicja pojęcia *Subkultura*, <http://pl.wikipedia.org/wiki/Subkultura> [dostęp: 15.06.2010].

³ M. Chłopek, *Bikiniarze. Pierwsza polska subkultura*, Warszawa 2005.

niarzy nazywano wieloma określeniami, np. w Poznaniu – eki, a w Krakowie – dzollerzy⁴.

Depesze

Depesze to subkultura fanów brytyjskiej grupy muzycznej „Depeche Mode”⁵.

Początek powstania tej subkultury w Polsce to 1985 rok, kiedy to odbył się w Warszawie koncert zespołu, który wywarł ogromne wrażenie na fanach.

Depesze swój styl wzorują na wizerunku idoli: Martina Gore i Davida Gahana. Noszą czarne kurtki, białe jeansowe spodnie, buty na grubej podeszwie, krzyże na szyi (lub emblemat z logo zespołu). Mają krótko przycięte, nałożone włosy lub kręcone, utlenione loki. Bawią się w specjalnych klubach i dyskotekach, organizują zloty i spotkania. Aktywnie działają w fan clubach zespołu. W Polsce zloty fanów Depeche Mode lub tzw. depoteki (niewielkie cykliczne imprezy, na których pojawia kilkadziesiąt osób) odbywają się kilka razy w miesiącu. Imprezy, na których pojawia się najwięcej depeszowców, organizowane są w Zielonej Górze, Łodzi i Wrocławiu⁶.

Depesze nie są zatem subkulturą według przyjętej definicji subkultury, gdyż nie posiadają własnej ideologii, ale jedynie własny oryginalny wygląd. Niemniej występują jako charakterystyczna grupa młodzieżowa.

Dresiarze

Dresiarze to subkultura młodzieżowa, która pojawiła się w Polsce w latach 90. XX wieku. Nazwa pochodzi od zwyczaju noszenia na co dzień ubrań sportowych – dresów. Określenie to jest najczęściej nacechowane negatywnie. Są często myleni ze skinheadami.

Oprócz dresów wyróżnikiem wizualnym dresiarzy bywa noszony na szyi gruby złoty lub srebrny łańcuch. W początkowym okresie grupę tę wyróżniał również gatunek słuchanej muzyki – disco lub disco polo. Obecnie wyróżniki te prawie nie funkcjonują.

Dresiarze są grupą, której przypisuje się kult pieniądza, brak poszanowania zasad kultury i norm współżycia społecznego, który objawia się m.in. używaniem ordynarnego, pełnego wulgaryzmów języka oraz akceptowaniem przemycy i przestępstwa dla zaspokojenia własnych potrzeb⁷.

Emo

Emo to dwuznaczny termin slangowy używany do opisanego lub w odniesieniu do mody, stylu i postawy połączonej z muzyką *post hardcore*, *pop punk* oraz *metalcore*. Emo może również opisywać muzykę emo lub ogólnie stan emocjo-

⁴ Tamże.

⁵ S. Malins, *Depeche Mode – biografia*, Poznań 2004.

⁶ Wikipedia, artykuł pt. *Depesze*, <http://pl.wikipedia.org/wiki/Depesze> [dostęp: 15.06.2010].

⁷ J. Dąbrowski, *O tym, dlaczego dresiarze noszą dresy. Rozważania nad antropologią odzieży sportowej w subkulturach chuligańskich*, „Dialogi Polityczne” 2005, nr 5–6.

nalny (np. „czuć się jak emo”). Jest również, czasami niepocholebnie, używane w stosunku do kogoś ubierającego się jako stereotypowy emo lub kogoś ogólnie, we własnym mniemaniu, nieprzystosowanego do realiów świata⁸.

Emo powstało w połowie lat 80. XX wieku jako reakcja na agresywny i materialistyczny styl życia amerykańskich raperów: popełnianie przestępstw, zażywanie środków odurzających, powierzchowność, brak okazywania uczuć oraz konsumpcjonizm. Sprzeciw ten objawia się także w modzie: czyste, schludne, obcisłe ubrania, nakładanie makijażu oraz zadbane fryzury będące zaprzeczeniem luźnego, ulicznego wyglądu gangsterów.

Emo stanowi zatem swoiste połączenie *gothic metalu* (mroczny wizerunek, głęboka duchowość) i *punku* (krytyczne podejście do świata, poczucie braku sensu jednak bez nihilizmu i anarchizmu), ale wyraźnie różni się od obu tych subkultur. Niektóre elementy emo, jak np. wegetarianizm, abstynencja od alkoholu i tytoniu oraz wyzbycie się agresji nawiązują do światopoglądu „straight edge”, jednak nie zawsze się z nim utożsamiają.

Ruch emo zawiera pewne cechy XIX-wiecznej filozofii romantycznej: akcentowanie uczuć i emocji, nastawienie na przeżycia wewnętrzne, indywidualizm oraz werteryzm, jednak nie nawiązuje do niego w żaden sposób⁹.

W odniesieniu do cech i osobowości danej osoby większość definicji emo określa osobę emo jako bardzo emocjonalną, wrażliwą, nieśmiałą, zamkniętą w sobie, ponurą i cichą. Również osoba przygnębiona i ze „złamanym sercem”, melodramatyczna lub nadmiernie emocjonalna bywa opisywana jako emo. Dlatego też muzyka i poezja emo zawiera wiele odniesień do nieodwzajemnionej miłości i problemów emocjonalnych w związkach¹⁰.

Początkowe trendy w stylu emo zawierały fryzury podobne do tych noszonych przez Romulan i Vulcan w *Star Treku*, wąskie swetry, zapinane do dołu koszule oraz robocze kurtki ze stacji paliw. Jednak ze względu na charakter tej subkultury i jej niewielką liczebność, istnieje spore zróżnicowanie w stylu, uczesaniu i poglądach muzycznych u poszczególnych emo.

Aktualnie styl emo to noszenie dzinsów rurek, długie ukośne grzywki zaczesane na jedną połowę twarzy, na jedno lub oboje oczu, oczy zarysowane czarną kredką (obie płcie) z reguły czarne, proste włosy, wąskie t-shirty często z nazwami zespołów rockowych (lub inne markowe t-shirty, najczęściej z kontrowersyjnymi nadrukami), paski nabijane ćwiekami (najczęściej czarno-biała szachownica), opaski na nadgarstki, materiałowe tenisówki lub inne buty (często stare i zniszczone); jeśli dana osoba nosi okulary, to musi mieć grube, czarne oprawki¹¹.

Popularność emo ostatnio wyraźnie wzrasta. Osobnicy emo postrzegani są jako melodramatyczni, „tnący się” nastolatki, którzy wyrażają swoje starania, pisząc depresyjną poezję. Niektórzy oskarżają emo o świętowanie samookaleczeń i samobójstw, wybieranych przez tych, którzy traktują je jako „pomoc

⁸ Wikipedia, artykuł pt. *Emo* (slang), http://pl.wikipedia.org/wiki/Emo_%28slang%29 [dostęp: 16.06.2010].

⁹ Tamże.

¹⁰ Info gURL, artykuł pt. „*label it... emo*”, <http://www.gurl.com/findout/label/pages/0,,673303,00.html> [dostęp: 16.06.2010].

¹¹ Wikipedia, artykuł pt. *Emo* (slang), dz. cyt.

w pokonaniu bólu”. Jednakże powodowanie fizycznej traumy skutkuje produkcją beta-endorfin, które podnoszą relaksację i redukują fizyczny ból. Niektórzy twierdzą również, że w pewnych kręgach emo to osobowości o skłonnościach samobójczych lub samookaleczających, by w ten sposób poszukiwać akceptacji i zwracać uwagę otoczenia¹².

Gitowcy

Gitowcy to subkultura młodzieżowa, która zaistniała w Polsce w latach 70. XX wieku¹³.

Grupy gitowców powstawały na osiedlach budowanych masowo w okresie PRL. Pochodzenie jest więc podobne do blokerosów, ale gitowców odróżniała większa solidarność i silne przywiązanie do miejsca zamieszkania. Były to niewielkie grupy społeczne dzielące ludzi na tych, którzy są „git” i „frajerów” (czyli resztę, niezrzeszoną; obcy ludzie, których należało wykorzystywać w każdy możliwy sposób).

Gitowcy często byli tzw. bumelantami, czyli uchylali się od pracy, obowiązkowej w PRL dla wszystkich mężczyzn. Posługiwali się grypsery w wywodzącą się z gwary przestępczej. Byli wrogo nastawieni do hipisów, a potem także do punków i innych subkultur. Występował wśród nich kult siły fizycznej i twardego charakteru. Ubierali się często w ortalionowe kurtki, spodnie „w kant” i buty z czubem¹⁴.

Aktualnie jest to subkultura bardzo rzadko spotykana.

Goci

Subkultura gotycka powstała na przełomie lat 70. i 80. XX wieku z ruchu *post punk*. Jest związana z muzyką gotycką, która wywodzi się z nurtu *cold wave*. Goci słuchają *gothic metalu*, *doom metalu*, metalu progresywnego oraz metalu symfonicznego, muzyki industrialnej i industrialno-elektronicznej.

Często goci interesują się okultyzmem, literaturą, sztuką, wampiryzmem, mitologią nordycką i mitologią słowiańską. Są również goci, którzy interesują się tematami mistyczno-chrześcijańskimi oraz gnostycznymi lub interesują się poezją i literaturą.

Subkultura gotycka jest postrzegana jako „mroczna” i dla osób z zewnątrz często niezrozumiała. W powszechnej opinii panuje stereotyp wiecznie zasmuconego i samookaleczającego się gota. Ponadto, wielu ludzi błędnie utożsamia subkulturę gotycką z satanizmem. W rzeczywistości goci mimo swej fascynacji mrokiem, nie mają nic wspólnego z kultem szatana¹⁵.

¹² S. Sands, *EMO cult warning for parents*, “Mail Online News” 2006, <http://www.dailymail.co.uk/news/article-400953/EMO-cult-warning-parents.html> [dostęp: 16.06.2010].

¹³ Internetowa Encyklopedia PWN, definicja hasła *Gitowcy*, <http://encyklopedia.pwn.pl/haslo.php?id=3905662> [dostęp: 16.06.2010].

¹⁴ Wikipedia, artykuł pt. *Gitowcy*, <http://pl.wikipedia.org/wiki/Gitowcy> [dostęp: 16.06.2010].

¹⁵ A. Tułodziecka, K. Żyto, K. Karnkowski, *Subkultura gotycka w Polsce*, <http://www.darkplanet.pl/Subkultura-gotycka-w-Polsce-3658.html> [dostęp: 20.06.2010].

Globalnie gotów cechuje pewien dystans do świata, werbalne uwielbienie śmierci, namiętna i romantyczna postawa życiowa.

Charakterystyczne cechy to czerń w ubiorze i dodatkach, mieszana z innymi kolorami, takimi jak np. czerwień czy fiolet. Za typowe stroje gotów można uznać także ubrania w stylu retro, wzorowane na XIX-wiecznej arystokracji, czarne płaszcze i ciemne okulary oraz niezwykle krzykliwe czarno-kolorowe futurystyczne kreacje.

Szczególną rolę w konsolidacji subkultury gotów w Polsce miały audycje w Programie Trzecim Polskiego Radia prowadzone przez Tomasza Beksińskiego.

Miejszem integrującym tę społeczność dzisiaj jest przede wszystkim festiwal Castle Party organizowany każdego roku w Bolkowie¹⁶.

Graficiarze

Nazwa tej subkultury młodzieżowej pochodzi od pojęcia „graffiti”, czyli, najczęściej zamieszczanych nielegalnie, napisów lub symboli na ścianach i murach.

Zwyczaj pisania po murach w celu przekazania określonych treści miał miejsce już w czasach starożytnych, ale początki graffiti w dzisiejszym tego słowa znaczeniu należy odnieść do przełomu lat 60. i 70. XX wieku. Wtedy to popularne stały się tzw. tagi, czyli wykonane flamastrem lub farbą stylizowane zapisy imion lub pseudonimów młodych ludzi, którzy w ten sposób znakowali teren¹⁷.

Rozwój graffiti w Polsce przypadł na początek lat 80. XX wieku, a zatem na czas stanu wojennego¹⁸.

Nowa fala graffiti miała miejsce w latach 1992–1994, kiedy to grupa osób stosujących wcześniej technikę szablonową zaczęła malować ręcznie już tylko za pomocą farb w sprayu.

Aktualnie graffiti może mieć znaczenie polityczne, może być specyficzną reklamą zewnętrzną, ale może mieć także cechy wandalizmu.

Grunge

Ruch grunge powstał w połowie lat 80. XX wieku w stanie Waszyngton w USA.

Nazwa tej subkultury młodzieżowej pochodzi od pojęcia „grunge”, czyli stylu w muzyce rockowej, o dość ostrym, agresywnym brzmieniu, ale różnym od *heavy metalu*, bardziej zbliżonym do brzmienia „tradycyjnego” rocka lat 60., gdzie odrzuca się typowy sztafaż sceniczny muzyków rockowych i sztuczne

¹⁶ Wikipedia, artykuł pt. *Subkultura gotycka*, http://pl.wikipedia.org/wiki/Subkultura_gotycka [dostęp: 20.06.2010].

¹⁷ Wikipedia, artykuł pt. *Graffiti*, <http://pl.wikipedia.org/wiki/Graffiti> [dostęp: 10.07.2010].

¹⁸ *Polskie mury. Graffiti – sztuka czy wandalizm*, red. R. Gregrowicz, Toruń 1991.

brzmienia elektroniczne, a większą uwagę zwraca się na przekaz, jaki zawarty jest w tekście.

„Grunge charakteryzuje się dość ponurym nastrojem, często naładowanym złością, frustracją, goryczą i ostrą negacją rzeczywistości. Charakterystyczne dla tego stylu są też klimaty autodestrukcji i nienawiści do samego siebie. Skłonności te są czasami wyrażane w tekstach i muzyce pełnej agresji, buntu i ostrych brzmień, czasem wręcz przeciwnie – w formie powolnych, naładowanych rezygnacją i zniechęceniem ballad psychodelicznych. Często występują tu też teksty pełne gryzącej ironii i autoironii, nierzadko połączone z różnymi eksperymentami formalnymi, ale zawsze czynionymi wyłącznie za pomocą standardowych instrumentów rockowych”¹⁹.

Hiphopowcy

Hip-hop jako ruch kulturowy oraz gatunek muzyczny powstał w Nowym Jorku, w dzielnicy Bronx, na początku lat 70. XX wieku, a zainicjowany został przez Afroamerykanów i Latynosów²⁰.

Główne elementy hip-hopu to rapowanie, graffiti, taniec *breakdance* i *DJing* oraz moda, slang hip-hopowy i *beatbox* (sztuka rytmicznego tworzenia dźwięków – np. perkusji, linii basowej, skreczy – za pomocą narzędzi mowy – ust, języka, krtani, gardła lub przepony)²¹.

Hippisi

Hippisi (ang. *hippie*, -s; *to be hip* – żyć na bieżąco, dniem dzisiejszym) to przedstawiciele ruchu hippisowskiego, który powstał w USA w 1967 roku. Cechą charakterystyczną ruchu było proklamowanie buntu młodych przeciwko światu dorosłych i jego instytucjom, a tym samym odrzucanie norm społecznych opartych na konsumpcji, rywalizacji i materializmie²².

„Konsekwencjami istnienia tego ruchu stało się rozszerzenie zasięgu ruchów pacyfistycznych i ideologii ekologicznych, zainteresowanie duchowością Wschodu, krytyka wyścigu szczurów, konformizmu i wszelkiego konsumpcjonizmu. Ruch ten przyczynił się do rozpowszechnienia substancji psychoaktywnych, w szczególności marihuany. Był jednym z ogniw przyczyniających się do tzw. rewolucji seksualnej. Stanowił też jedno z pośrednich źródeł ruchu New Age”²³.

Zewnętrzna oznakę przynależności do ruchu stanowiły długie włosy, bosa stopy i swoisty ubiór. Mężczyźni i kobiety nosili długie włosy opadające na plecy, w które często wplątywali kwiaty lub wianki. Mężczyźni zapuszczali

¹⁹ Wikipedia, artykuł pt. *Grunge*, <http://pl.wikipedia.org/wiki/Grunge> [dostęp: 10.07.2010].

²⁰ J. Chang, C. Campbell, *Can't Stop Won't Stop: A History of the Hip-Hop Generation*, Nowy Jork 2005; M. Castillo-Garstow, *Latinos in hip hop to reggaeton*, „Latin Beat Magazine” 2005, nr 3, http://findarticles.com/p/articles/mi_m0FXV/is_2_15/ai_n13557237/ [dostęp: 10.07.2010].

²¹ Wikipedia, artykuł pt. *Beatbox*, <http://pl.wikipedia.org/wiki/Beatbox> [dostęp: 10.07.2010].

²² K. Jankowski, *Hippisi w poszukiwaniu ziemi obiecanej*, Warszawa 1972.

²³ Wikipedia, artykuł pt. *Ruch hippisowski*, http://pl.wikipedia.org/wiki/Ruch_hippisowski [dostęp: 10.07.2010].

brody. „Strój miał wyrażać związek z naturą i musiał być funkcjonalny, najlepiej w jak największym stopniu własnoręcznie wykonany, z naszywkami. Niezależnie od okoliczności, wszędzie nosiło się to samo ubranie. Przeważnie w jasnych kolorach inspirowane wzorami Indian północno- i południowoamerykańskich oraz hinduskimi. Kolorowe, kwieciste, luźne bluzki z szerokimi rękawami, indiańskie poncza, wytarte jeansy z szerokimi nogawkami – tzw. dzwony, barwne cygańskie spódnice, do tego różne tanie ozdoby z drewna podwieszane na rzemykach. Kolorowe koraliki, paciorki na szyi i przegubach dłoni, dzwonki, pacyfki, apaszki i opaski na włosach”²⁴.

Muzyka stanowiła jedną z podstaw ruchu hippisowskiego. Stanowiła ona silniejsze spoivo od ideologii. To wtedy powstał swoisty metajęzyk, będący połączeniem muzyki i treści zawartej w tekstach oraz niezwykle poczucie braterstwa pomiędzy muzykami na scenie a publicznością.

W Polsce hippisi pojawili się już w 1967 roku. Podczas gdy na Zachodzie hippisi występowali przeciwko władzy konsumpcji i pieniądza, w Polsce sprzeciw skierowany był przeciwko tyranii ideologicznej²⁵.

Metalowcy (metale)

Ta subkultura młodzieżowa powstała na początku lat 70. XX wieku, zgromadzona wokół muzyki *heavymetalowej* i jej podgatunków.

Metalowcy tworzą swoją kulturę w pewnej alienacji od innych subkultur i mają swoje własne standardy przynależności do grupy²⁶.

Metalowcy stworzyli charakterystyczną i wyizolowaną od społeczeństwa grupę ze wspólnymi wartościami, normami i zachowaniami, a tzw. autentyczność jest najważniejsza dla sceny muzyki metalowej.

Charakterystyczne cechy wyglądu to długie włosy, skórzane kurtki i naszywki z nazwami ulubionych zespołów.

„Wśród metalowców przewijają się ludzie o wszelkich możliwych poglądach. Polityczne zapatrywania czy religia jest sprawą prywatną. Subkulturę spaja jedynie ulubiona muzyka. Odbija się to na tekstach piosenek. Popularne nurty to np. satanizm, ale znamy sporo zespołów odwołujących się wprost do chrześcijaństwa. Spotyka się również zespoły z nurtu NS Black Metal, oraz takie, które odwołują się do idei lewicowych”²⁷.

Metalowcy pojawili się w Polsce na początku lat 80. Był to kolejny sposób na walkę młodzieży z codzienną szarością komunizmu, ale bunt metalowców uderzał w innym kierunku. Poza kilkoma zespołami, nie poruszano nigdy tematyki politycznej.

²⁴ Tamże.

²⁵ M. Chłopek, *Być hipisem w PRL*. [W:] *Życie codzienne w PRL (1956–1989)*, red. G. Miernik, S. Piątkowski, Radom–Starachowice 2006.

²⁶ W. Deena, *Heavy Metal. The Music and Its Culture*, Chicago 2000.

²⁷ Wikipedia, artykuł pt. *Metalowcy*, <http://pl.wikipedia.org/wiki/Metalowcy> [dostęp: 12.07.2010].

Mods (modsi)

Mods to subkultura młodzieżowa powstała w Wielkiej Brytanii w końcu lat 50. XX wieku. Modsi wywodzili się głównie ze środowisk robotniczych, ale początki ruchu wywodzą się z londyńskiego Soho.

Charakteryzowali się pedantycznym sposobem ubioru, nienawiścią do edukacji, zainteresowaniem najnowszymi trendami mody oraz muzyką eksperymentalną. Często nosili długie włosy, ścięte na sposób „studencki” lub ułożone w ekstrawaganckie fryzury. Lubili szokować pełnym jaskrawych barw, krzykliwym i prowokującym wyglądem. Chętnie opowiadali się za hasłami związanymi z rewolucją seksualną.

Gusta muzyczne modsów oscyływały między *rock and rollem*, *ska*, *rythm and bluesem*, *modern jazzem*, *beatem*, *popem* a *hard rockiem*. Modsi stworzyli mieszanekę nowoczesnych nurtów w muzyce i elementów muzyki starego pokolenia. Entuzjastycznie przyjmowali dziwactwa sztuki awangardowej.

Modsi w latach 60. prowadzili regularne walki z rockersami. Często kojarzy się ich również z ulicznymi rozbojami oraz tworzeniem gangów. Poruszali się głównie na skuterach (najczęściej na *lambrettach* i *vespach*) i nosili ubrania typowo angielskich marek jak Merc, Fred Perry, Ben Sherman oraz charakterystyczne zielone parki (wojskowe płaszcze z kapturami), do których najczęściej przyszywali naszywki z motywami brytyjskimi, takimi jak Union Jack czy symbol RAF-u.

Uważa się, że subkultura modsów była prekursorska względem ruchu skin-head²⁸.

Lata 80. to czas kryzysu ruchu mods, który do tej pory nie powrócił do dawnej świetności. Aktualnie ruch ten tworzą małe grupy kultywujące dawne tradycje i muzykę²⁹.

Punki

Początki tej subkultury młodzieżowej to połowa lat 70. XX wieku (Anglia, Australia i USA). Dynamiczny rozwój to lata 80.

Ze względu na ewolucję poglądów oraz istnienie różnych odłamów w obrębie kontrkultury (np. *anarchopunk*, *straight edge*, *oi!*, *crust punk*) i indywidualizm samych punków trudno syntetycznie przedstawić ich poglądy.

Globalnie punk, którego początkowym założeniem był brak jakiegokolwiek ideologii, w miarę upływu czasu przekształcał się w ruch społeczno-polityczny wymierzony przeciwko instytucjom, które, jak uważali członkowie ruchu, ograniczają wolność i niezależność człowieka (rząd, policja i wojsko, zorganizowana religia, środki masowego przekazu, wielkie korporacje itp.)³⁰.

²⁸ Wikipedia, artykuł pt. *Mods*, <http://pl.wikipedia.org/wiki/Mods> [dostęp: 12.07.2010].

²⁹ Ł. Wojdyła, *Rude boys i mods — zapomniane subkultury?*, „Pierwszy Polski Portal Historyczny” 2005, <http://histmag.org/?id=760> [dostęp: 12.07.2010].

³⁰ Wikipedia, artykuł pt. *Punk*, http://pl.wikipedia.org/wiki/Punk#Ideologia_punka [dostęp: 14.07.2010].

Negacja wszelkich form rządów doprowadziła do przyjęcia przez znaczną część punków ideologii anarchistycznej w jej licznych odmianach. Bardzo często poglądy osób uważających się za punków zbieżne są z poglądami lewicowymi lub skrajnie lewicowymi³¹.

Rastamani (rastafarianie)

Źródłem tej subkultury należy szukać w idei rastafarianizmu, który dla wyznawców stał się zarówno religią, jak i systemem filozoficznym, który zawiera istotne przesłanie dla młodego, poszukującego ideału człowieka.

Ruch ten powstał w latach trzydziestych ubiegłego stulecia, po dojściu do władzy w 1930 roku księcia Ras Tafari z Etiopii.

Ruch rastafarian ma trzy wymiary ściśle ze sobą powiązane: społeczno-polityczny, kulturowy i religijny. Rastafari nie jest organizacją, ale realnie istniejącą wspólnotą miłości dzieci Jah, skazanych na życie w Babilonie – w systemach zniewalających człowieka. Rastamani poszukują w swoim ruchu wolności, niezależności i godności człowieka. Głoszą równość wszystkich ludzi, są za zniesieniem wszelkich różnic rasowych, klasowych, organizacyjnych. Bo dopóki istnieją różnice, dopóty będzie istniał ucisk i niesprawiedliwość.

„Polscy rastamani w sposobie myślenia i zachowania demonstrują nonkonformizm oraz skłonność do bycia w drodze, w ciągłej podróży w poszukiwaniu przygód i dobrych ludzi. Wartości te są realizowane w grupie, komunie, małej wspólnotce, gdzie ceniona jest niezależność przekonań, barwna osobowość i indywidualność. Bycie sobą oceniane jest jako samoistna, absolutna wartość istoty ludzkiej. Dążą do tego, aby codzienne życie nie było zdominowane przez bezwzględne dążenie do sukcesu, egoizm. W miejsce wszelkich menedżerskich programów proponują humanistyczne treści: braterstwo, partnerski styl, odpowiedzialność i współdziałanie, walkę z fałszem”³².

Rastaman w znaczeniu ogólnym to członek subkultury fanów ortodoksyjnego nurtu muzyki *reggae*, którego charakterystycznymi cechami wyglądu i zachowania są:

- noszenie dredów, czyli w dość specjalny sposób uplecionych (właściwie sfilcowanych) włosów;
- grupowe palenie marihuany zwanej w tym środowisku *ganją*, *KLAC-em*, w celach relaksacyjnych i religijnych;
- słuchanie różnych rodzajów muzyki wywodzącej się głównie z Jamajki, m.in. *reggae*, *ragga*, *dub*, *ska*, *raggajungle* i *dancehall*;
- specjalny *dresscode* w ubiorze mający pokazywać innym szacunek dla filozofii rasta: ubranie rastamana zawiera tzw. trzy kolory rasta, są to barwy (licząc od góry): zielona, żółta i czerwona, prezentowane na znaczkach, plakatach, ubiorach i naszywkach;

³¹ G. Graffin, *A Punk Manifesto*. [W:] *Manifest Punkowy „Bad Religion”*, http://www.badreligion.boo.pl/eseje/eseje_manifesto.html [dostęp: 14.07.2010].

³² K. Kurowska, *Rastafarianie*, <http://www.opoka.org.pl/biblioteka/P/PS/rastafarianie.html> [dostęp: 15.07.2010].

– niepalenie tytoniu i chemicznej marihuany, niepicie alkoholu, niejedzenie mięsa oraz nieużywanie soli³³.

Raverzy

Raverzy to zwolennicy *rave*. *Rave* to całonocna impreza, podczas której DJ-e i inni artyści wykonują muzykę elektroniczną.

Muzyka *rave* to charakterystyczny *beat* tworzony przez uderzenia w perkusję w ilości od 115 do 160 uderzeń na minutę (BPM). Przewodni *beat* powstaje zatem dzięki perkusji. Nowoczesna technologia (sampler, syntezator, wielośladowy magnetofon cyfrowy) pozwala uzyskać pożądaną głębię brzmienia oraz wielowarstwowy dźwięk. Muzyka jest zmiksowanym połączeniem dowolnych utworów pochodzących z różnych gatunków muzyki – od muzyki poważnej przez *jazz*, rap po pop. Wykorzystywane są również odgłosy natury, brzmienia industrialne czy etniczne.

Na imprezach *rave* dominują: *techno*, *house*, *jungle*, *dubstep*, *drum and bass*, *breakbeat*, *acid*, *trance*, *tribal* czy *ambient*. Muzykę z *beatem* od innych gatunków odróżnia przede wszystkim fakt, że *beat* stosowany jest jako narzędzie hipnotyzujące. Według słów fanów, muzyka ta wprowadza w swoisty rodzaj transu i powoduje u nich bardzo przyjemne odczucia.

Główny nurt *rave*'u zaczął się w latach 80. XX wieku jako reakcja i bunt przeciwko trendom w muzyce pop, kulturze nocnych klubów i komercjalizacji radia³⁴.

Rave zaistniał w Polsce w 1989 roku i dynamicznie rozwinął się w latach 90. Bardzo popularny jest również aktualnie.

Rockersi

Rockersi to subkultura młodzieżowa funkcjonująca głównie w latach 1958–1965 w Stanach Zjednoczonych i Wielkiej Brytanii.

Styl i nazwa zaczerpnięte zostały z *rock and rolla*, czyli muzyki społecznie nieakceptowanej w tamtym czasie.

W USA były to grupy o charakterze gangów ulicznych zajmujących się rozbijaniem zabaw w klubach w lepszych dzielnicach. Uczestnicy ruchu przeciwstawiali się modelowi tzw. dobrego Amerykanina – patrioty gotowego do walki za ojczyznę, np. w Korei³⁵.

Ideologia rockersów charakteryzuje się pogardą wobec wzorów i norm, odrzuceniem pościgu za karierą i chęci stabilizacji, życiem z dnia na dzień, wyznawaniem nieustannej walki i zasady – silniejszy i bardziej cyniczny zwycięża.

³³ Wikipedia, artykuł pt. *Rastaman*, <http://pl.wikipedia.org/wiki/Rastaman> [dostęp: 15.07.2010]; *Reggae słownik*, <http://www.rrr.com.pl/slownik.htm> [dostęp: 16.07.2010].

³⁴ Wikipedia, artykuł pt. *Rave*, http://pl.wikipedia.org/wiki/Rave#Kultura_rave [dostęp: 16.07.2010].

³⁵ Wikipedia, artykuł pt. *Rockersi*, <http://pl.wikipedia.org/wiki/Rockersi> [dostęp: 17.07.2010].

Cechy wyglądu rockersów to długie włosy (tzw. „kaczy kuper”), niedbały ubiór (głównie: podarte dżinsy i czarne kurtki)³⁶.

Rude boy

Rude boy (Rudeboy) to subkultura młodzieżowa, która powstała na początku lat 60. XX wieku na Jamajce. Dosłownie oznacza beczelnego, prostego chłopaka (-boy), chociaż wizualnie rudeboys stylizowali się na gangsterów³⁷.

Subkultura ta jest mocno powiązana z muzyką *ska*, *rocksteady* oraz *dancehall*, *early reggae/skinhead reggae*.

Cechy charakterystyczne ubioru to garnitury, kapelusze *brogue* i *pork pie*, przyciemniane okulary oraz klasyczne kurtki „harringtonki” lub *crombie*³⁸.

Skaterzy

Skaterzy to subkultura, której cechami charakterystycznymi są moda, styl życia oraz muzyka *skatecore* (*skate-core*), która wywodzi się z *hardcore punka*, gdzie skaterzy grający w punkowych zespołach w wielu swoich tekstach opowiadają o swojej miłości, którą jest deska (deskorolka). Zespoły skatepunkowe grają zatem agresywnie i kojarzą się z muzyką *hardcorową*, ale używają przy tym zupełnie innych tematów muzycznych.

Skaterzy uprawiają *skateboarding*, czyli jeżdżą w specyficzny sposób na deskorolce.

Pierwotnie wizerunek skatera był buntowniczy i nonkonformistyczny. Z czasem jednak wyraźnie złagodniał, a *skateboarding*, najpierw zwalczany jako wyjątkowo niebezpieczny, stał się uznaną dyscypliną sportową³⁹.

Skinheadzi

Pierwsze grupy skinów wywodzą się z fuzji modsów (młodzi angielscy modernisci zafascynowani modą i skuterami, wywodzący się z klasy robotniczej) i rudeboys, jamajskich chuliganów, stylizujących się na gangsterów z lat 50., którzy przyjeżdżali do Anglii, przywożąc ze sobą nową muzykę z Karaibów.

Natomiast skinhead to subkultura młodzieżowa, która powstała na początku lat 60. XX wieku na Jamajce, a następnie przeniosła się do Wielkiej Brytanii.

Nazwa „skinhead” wywodzi się od tego, że najbardziej charakterystycznym wyróżnikiem tej grupy są wygolone głowy lub bardzo krótkie, wygolone blisko skóry włosy (ang. *skinhead*, połączenie wyrazów *skin*, czyli ‘skóra’ i *head*, czyli ‘głowa’).

Odrodzenie tej subkultury nastąpiło w połowie lat 70. XX wieku. Trzecia fala ruchu miała miejsce w latach 80. i 90. ubiegłego wieku⁴⁰.

³⁶ B. Prejs, *Subkultury młodzieżowe. Bunt nie przemija*, Katowice 2005.

³⁷ Ł. Wojdyła, *Rude boys i...*, dz. cyt.

³⁸ Wikipedia, artykuł pt. *Rude Boy*, http://pl.wikipedia.org/wiki/Rude_boy [dostęp: 20.07.2010].

³⁹ Wikipedia, artykuł pt. *Skateboarding*, http://pl.wikipedia.org/wiki/Skateboarding#Kultura_skate [dostęp: 26.07.2010].

Pierwsza fala ruchu skinheadów nie dotarła do Polski. Skinheadzi pojawili się tutaj dopiero na początku lat 80.

Na początku lat 90., na wzór innych krajów europejskich, niektóre partie i ruchy skrajnie nacjonalistyczne zaczęły tworzyć na bazie nacjonalistycznie nastawionych grup skinheadów nieformalne organizacje młodzieżowe. Pierwszą polską partią, która powieliła ten schemat była Polska Wspólnota Narodowa B. Tejkowskiego.

Istnieją różne odmiany skinheadów, ale tzw. skini tradycyjni ubierają się w sposób zbliżony do skinheadów z lat 60., słuchają *ska* i nie utożsamiają się z żadnym nurtem politycznym. Ich charakterystyczny strój to proste spodnie marki Levi's, polówki, kraciaste koszule, kurtki typu Harrington, baranie kożuchy oraz płaszcze typu Crombie.

W zależności od zapatrywań światopoglądowych skinheadzi preferują różne style muzyczne. Osoby nieangażujące się w politykę preferują *ska*, *soul*, *rocksteady*, *skinhead reggae* (który jest trzecią falą *punk rocka oi!*) oraz *hard core*⁴¹.

Zakończenie

Znajomość subkultur młodzieżowych, które mogą zaistnieć w szkole jest niezwykle istotna dla skutecznej realizacji założonych celów wychowania, z uwzględnieniem pożądanego kontekstu aksjologicznego⁴². Badania w tym zakresie powinny być prowadzone i zintensyfikowane.

Bibliografia

- Castillo-Garstow M., *Latinos in hip hop to reggaeton*, „Latin Beat Magazine” 2005, nr 3; http://findarticles.com/p/articles/mi_m0FXV/is_2_15/ai_n13557237/ [dostęp: 10.07.2010].
- Chang J., Campbell C., *Can't Stop Won't Stop: A History of the Hip-Hop Generation*, Nowy Jork 2005.
- Chłopek M., *Bikiniarze. Pierwsza polska subkultura*, Warszawa 2005.
- Chłopek M., *Być hipisem w PRL*. [W:] *Życie codzienne w PRL (1956–1989)*, red. G. Miernik, S. Piątkowski, Radom–Starachowice 2006.
- Dąbrowski J., *O tym, dlaczego dresiarze noszą dresy. Rozważania nad antropologią odzieży sportowej w subkulturach chuligańskich*, „Dialogi Polityczne” 2005, nr 5–6.
- Deena W., *Heavy Metal. The Music and Its Culture*, Chicago 2000.

⁴⁰ R. Lipka, *Skinheads*. [W:] *Raport o młodzieży*, red. B. Fatyga, M. Szymańczak, Warszawa 1992.

⁴¹ Wikipedia, artykuł pt. *Skinhead*, <http://pl.wikipedia.org/wiki/Skinhead> [dostęp: 26.07.2010].

⁴² J. Łysek, *Od orientacji na treść kształcenia do porozumienia bez przemocy*. [W:] *Rzeczywistość edukacyjna i kulturowa w sytuacji zmiany społecznej*, red. S. Juszczyk, M. Kisiel, Katowice 2010 [e-book]; J. Łysek, *Od konfliktu w klasie szkolnej do porozumienia bez przemocy*, „Nauczyciel i Szkoła” 2010, nr 1–2; J. Łysek, *Stygmatyzacja uczniów w szkole*, „Nauczyciel i Szkoła” 2009, nr 3–4; J. Łysek, *Zagrożenia negatywnego wpływu na dzieci i młodzież*, „Nauczyciel i Szkoła” 2008, nr 1–2.

- Graffin G., *A Punk Manifesto*. [W:] *Manifest Punkowy* „Bad Religion”, http://www.badreligion.boo.pl/eseje/eseje_manifesto.html [dostęp: 14.07.2010].
- Info gURL, artykuł pt. „label it... emo”, <http://www.gurl.com/findout/label/pages/0,,673303,00.html> [dostęp: 16.06.2010].
- Internetowa Encyklopedia PWN, definicja hasła *Gitowcy*, <http://encyklopedia.pwn.pl/haslo.php?id=3905662> [dostęp: 16.06.2010].
- Jankowski K., *Hipisi w poszukiwaniu ziemi obiecanej*, Warszawa 1972.
- Kurowska K., *Rastafarianie*, <http://www.opoka.org.pl/biblioteka/P/PS/rastafarianie.html> [dostęp: 15.07.2010].
- Lipka R., *Skinheads*. [W:] *Raport o młodzieży*, red. B. Fatyga, M. Szymańczak, Warszawa 1992.
- Łysek J., *Od konfliktu w klasie szkolnej do porozumienia bez przemocy*, „Nauczyciel i Szkoła” 2010, nr 1–2.
- Łysek J., *Od orientacji na treść kształcenia do porozumienia bez przemocy*. [W:] *Rzeczywistość edukacyjna i kulturowa w sytuacji zmiany społecznej*, red. S. Juszczyk, M. Kisiel, Katowice 2010 [e-book].
- Łysek J., *Stygmatyzacja uczniów w szkole*, „Nauczyciel i Szkoła” 2009, nr 3–4.
- Łysek J., *Zagrożenia negatywnego wpływu na dzieci i młodzież*, „Nauczyciel i Szkoła” 2008, nr 1–2.
- Malins S., *Depeche Mode – biografia*, Poznań 2004.
- Pęczek M., *Mały słownik podkultur młodzieżowych*, Warszawa 1992.
- Polskie mury. Graffiti – sztuka czy wandalizm*, red. R. Gregrowicz, Toruń 1991.
- Prejs B., *Subkultury młodzieżowe. Bunt nie przemija*, Katowice 2005.
- Reggae słownik*, <http://www.rrr.com.pl/slownik.htm> [dostęp: 16.07.2010].
- Sands S., *EMO cult warning for parents*, “Mail Online News” 2006, <http://www.dailymail.co.uk/news/article-400953/EMO-cult-warning-parents.html> [dostęp: 16.06.2010].
- Tułodziecka A., Żyto K., Karnkowski K., *Subkultura gotycka w Polsce*, <http://www.darkplanet.pl/Subkultura-gotycka-w-Polsce-3658.html> [dostęp: 20.06.2010].
- Wikipedia, artykuł pt. *Beatbox*, <http://pl.wikipedia.org/wiki/Beatbox> [dostęp: 10.07.2010].
- Wikipedia, artykuł pt. *Depesze*, <http://pl.wikipedia.org/wiki/Depesze> [dostęp: 15.06.2010].
- Wikipedia, definicja pojęcia *Subkultura*, <http://pl.wikipedia.org/wiki/Subkultura> [dostęp: 15.06.2010].
- Wikipedia, artykuł pt. *Emo (slang)*, http://pl.wikipedia.org/wiki/Emo_%28slang%29 [dostęp: 16.06.2010].
- Wikipedia, artykuł pt. *Gitowcy*, <http://pl.wikipedia.org/wiki/Gitowcy> [dostęp: 16.06.2010].
- Wikipedia, artykuł pt. *Graffiti*, <http://pl.wikipedia.org/wiki/Graffiti> [dostęp: 10.07.2010].
- Wikipedia, artykuł pt. *Grunge*, <http://pl.wikipedia.org/wiki/Grunge> [dostęp: 10.07.2010].

- Wikipedia, artykuł pt. *Metalowcy*, <http://pl.wikipedia.org/wiki/Metalowcy> [dostęp: 12.07.2010].
- Wikipedia, artykuł pt. *Mods*, <http://pl.wikipedia.org/wiki/Mods> [dostęp: 12.07.2010].
- Wikipedia, artykuł pt. *Punk*, http://pl.wikipedia.org/wiki/Punk#Ideologia_punka [dostęp: 14.07.2010].
- Wikipedia, artykuł pt. *Rastaman*, <http://pl.wikipedia.org/wiki/Rastaman> [dostęp: 15.07.2010].
- Wikipedia, artykuł pt. *Rave*, http://pl.wikipedia.org/wiki/Rave#Kultura_rave [dostęp: 16.07.2010].
- Wikipedia, artykuł pt. *Ruch hippisowski*, http://pl.wikipedia.org/wiki/Ruch_hippisowski [dostęp: 10.07.2010].
- Wikipedia, artykuł pt. *Subkultura gotycka*, http://pl.wikipedia.org/wiki/Subkultura_gotycka [dostęp: 20.06.2010].
- Wojdyła Ł, *Rude boys i mods — zapomniane subkultury?*, „Pierwszy Polski Portal Historyczny” 2005; <http://histmag.org/?id=760> [dostęp: 12.07.2010].
- Wikipedia, artykuł pt. *Rockersi*, <http://pl.wikipedia.org/wiki/Rockersi> [dostęp: 17.07.2010].
- Wikipedia, artykuł pt. *Rude Boy*, http://pl.wikipedia.org/wiki/Rude_boy [dostęp: 20.07.2010].
- Wikipedia, artykuł pt. *Skateboarding*, http://pl.wikipedia.org/wiki/Skateboarding#Kultura_skate [dostęp: 26.07.2010].
- Wikipedia, artykuł pt. *Skinhead*, <http://pl.wikipedia.org/wiki/Skinhead> [dostęp: 26.07.2010].